

& Animo , magis tamen Animo , quod ejus nuncia
fit , & interpres , ut dicebat Democritus in lib. de
Nat. hum. & ali adiuncti lib. 2. tit. 3. qnaest. 8. Vnde
Horat. in Art. Poetice .

Possit effici animi motus interprete lingua .

- 26 nullumque membrum fere est , per cuius operam
homo à ceteris animalibus differat , ac per ipsius
linguae officium , nempe per locutionem , cuius in-
dustria tot hominibus utilitas alias peritura in
scientiis addiscendis emanat . sed de ejus nobili-
tate plura Caelius Rhodig. lect. antiqu. lib. 3. cap. 31.
& nonnulla atrum ego ipse loco proxime citato . &
tamen cum tanta nobilitatis membrum sit praे-
ceteris membris oblationes , & mutilationes perferre
solet , cum etiam amputetur , nihil fere vita oblitus ,
ut cum Gal. testatur Lang. lib. 1. Epist. 4. & ego alias
me cognovisse experientia dixi . Quod hujus vero
partis præcitionem notandum cito , quod extre-
ma ejus pars tantum præcilia balbutientem quidem
hominem reddit , non omnino mutum , ut in pra-
cipita historia à me notatum est ; si tamen penitus
abscindatur , tunc quidem loquela penitus perire
necessa est . Quod autem Iustinianus Imp. in l. 1. in
princ. C. de off. Pref. Prost. Apr. ait , se vidisse
venerabiles viros , qui abscissi radicibus linguis pœ-
nas suas loquebantur , & que in anno . ad hunc locum
de aliis auctoribus affecti Cuiac. lib. 19.
Obſ. cap. 6. ex quo Thom. Att. de Inf. cap. 22. in fin.
non potuisse naturaliter fieri , sed tantum supernatu-
raliter , & ex miraculo probatione non eger , &
facit maxime quod idem Cuiac. in fin. addit. nimi-
rum nonnullorum , quibus Honorus Vandalorum
Rex linguis radicibus præcedens , loquela tamen
habuisse integrum , ac si lingua haberent , prater
duos , qui cum se scortis commiscerunt , loqui am-
plius non potuerunt . quemadmodum & alii , qui
mutus natus , cum lingua illi fuisset abscissa , loqui
cepit non alter , ac si lingua impedimento illi fuisset
ad loquendum , & sic refutavit Arrianorum im-
pietatem .

- 28 Noto ulterius quod ipsa lingua præcisa denuo
excrecere videatur , ita ut si modico præcisa sit ,
spendardum facile sit temporis gregore hominem
magis expedite , ac libere locuturum , tanquam si
lingua nullo modo unquam fuisset præcisa . hoc ita
evenire posse & experientia præmonitio me docet ,
de qua loco cit. num. 4. & ratio confirmat , cum
lingua carnosum membrum sit , caro autem deper-
ditia facile regenerari possit , quod sanguine par-
exitat . jam vero etiam absque illo morbo non-
nullis linguis excrevisse notavit Galenus , & cum
eo aliis . Num autem hoc quicquam suffragari possit
linguam abscidentem , lureconsultis discutendum
relinquatur , sicuti & illud , an modica lingua præ-
ciso , ex qua homo balbutiat , aut tardius loquatur ,
irregulariter faciat .

S V M M A R I V M .

- 1 Manu multis membris nobilitate , & utilitate pro-
celia .
- 2 Manu Sapientia , & Rationis ministratio .
- 3 Manu non solam sua officia complet , sed defectum
aliorum membrorum supplet .
- 4 Membrum simpliciter prolatum Manu significat .
- 5 Statu imponente ponam amputationis membra , de
manu est intelligendum .
- 6 Manum abscindens , vel debilitans majoris damni

lib. 25.

- cassa est , quam si quodvis aīdū membrum
abscindat , aut debilitet .
- 7 Manus quenam pars vere sit .
  - 8 Digitus amputans manus abscidisse dicendus est .
  - 9 Pedes sunt membra maxime necessitatis .
  - 10 Pedum beneficio solus homo crevit stare potest .
  - 11 Magis inutilis videret homo pedibus orbatus , quam
orbatis manibus .
  - 12 Manus praecipua actio , & utilitas in digitis est .
  - 13 Digitorum singulorum in singulis actionibus neces-
titas .
  - 14 Digitorum singulorum in singulis actionibus neces-
titas .
  - 15 Pedis & Indicis simul amputatio equiparatur am-
putationi totius manus .
  - 16 Digitorum major & minor utilitas pro ordine quem
tenent .
  - 17 Status & ambulatio non perit etiam amputatis om-
nibus pedum digitis .
  - 18 Pedum digits ad eorum tantum stabilitum pro-
creati .

De Manibus , Pedibus , & Digitis .

Q U E S T I O N E VI .

- M**anus plerisque aliis membris nobilitate , &
utilitate præcellit , unde proprium , ac conve-
nientissimum Animalium sapientissimo homini da-
tum hoc instrumentum est , ut Galen. lib. 1. de ſu-
par. cap. 3. & alibi scriptum reliquit . hoc enim
unico instrumento veluti Rationis satellite ipsa Ra-
tione distante cetera animalia domat , ut ex eodem
habetur lib. 11. ejusd. sunt enim Manus Sapientia , &
Rationis ministratio , ut dicebat Cael. Rhodig. lib. 4.
Lect. Antiqu. cap. 3. fine quarum auxilio veluti emor-
tis homo , & inermis omnino exitens facilis præ-
praeda saevioribus feris futurus erat , & quocunque bru-
to infelicit , ut ibid. addebat Caelius . Summo ergo
summi Opificis beneficio Manus homini tradi-
ta , quibus non modo ipse sibi in necessariis opem
ferret , sed & ceteris animalibus aliis quoque
effet ; qualis namque effet Terra hujusce facies ,
qualem spiraret horrorem , quam inhabitandi oportuni-
tatem . Animantibus ipsi exhiberet , nisi homini
manibus coleretur , ac custodiretur ? ex quibus &
hujus Instrumenti excellentia , & nobilitas , &
utilitas facile innotescit . addam & illud , non solum
Manus in suo proprio munere præstare , sed alio-
rum etiam membrorum defectum aliquando sup-
plere . oculo in tenebris , aut ex cæcitate non videtur .
Manus ipsa præcedens aut errantes dirigit gres-
sus , aut vacillantes baculo sustinet , & per ipsam
offendicula quaque obvia evitantur . lingua non
potente aut ob morbum , aut ob externi alicuius
idiomatis ignorantiam Mensis conceptus exprime-
re . Manus ipsa ita Lingue officio fungitur , ut Mu-
tos viderim quæcumque alii homines Lingua , Ma-
nibus faciliter significare , & vivit adhuc hexagena-
rius , aut etate etiam major homo à nativitate mutus ,
qui prægressis sui temporis historias mira in-
dustria ita enarrat , ut facilius quæcumque velit au-
diendibus commonset . Quin etiam internas Cordis
præces manibus Deo porrigitur . & incorru-
ptæ fidei pignus manibus alteri damus , quam
ob rem recte tam supplicantis , quam fidem pre-
bentis symbolum manus ipsæ sunt , quemadmo-
dum & liberalitatis , ut videre est apud Pier. Valer.

lib. 25.

- ib. 25. de Hierogl. Sed qui plura de hujus membra
præstantia scire desiderat , consultar. Ariftotelem 4.
de Part. anim. cap. 10. Cicer. lib. 2. de Nat. Deo.
Gal. in libb. de Vfu par. & de Anatomi. admin. & Ana-
tomicos etiam omnes . Cael. Rhodig. loco supra cit. & p̄z
omnibus Fortunat. Fidel. lib. 2. Relat. cap. 6. Vi-
denda quoque apud Mercurial. lib. 3. variar. led. cap.
20. nova , ac per pulchra quadam tentativa Grego-
rii Nysseni de Manus præstantia . Illud hoc in loco
non prætermittat , membrum feliciter simpliciter
prolatum apud Iureconsultos plurimum Manus si-
gnificare , dicentibus ipsiis , quod statu imponen-
te pœnam amputationis membra , de manu si in-
telligendum . Petr. Ravenn. singul. 312. Caball. Re-
sol. Crimin. cem. 3. cas. 236. num. 29. quod etiam
ex nostris adnotavit idem Fortunat. ubi supra ex
Ang. de Malef.

Cum tanta ergo sit hujus membra nobilitas , &
necessitas , ac tantopere aliis superemineat , jure opti-
mum eius partis leto , & amputatio præalii magni-
ficanda videtur ; neque forte pars , sed majores po-
nas dare deberet is , qui magum amputaret , quam
qui aliud quodcumque membrum ; quia manum ab-
scindens , vel debilitans majoris danni cauſa effi-
citur , quam qui quodvis aliud membrum abscindit ,
aut debilitat .

- Adnotandum tamen ex Fortunato nostro ubi
supra , quod quamquam Manus ea pars vere est ,
qua cubito amnictitur , & ex carpo , metacarpo ,
& digitis compontur , & proprie summa manus ,
vel extrema manus dicitur (nam manus sumitur
apud Medicos aliquando pro toto brachio , ut pro-
bat Manard. Epiph. 3. lib. 13.) tamen quia ipsius
ulus potissimum in digitis viger , idcirco li. digitos
8 amputaveris , totius manus utilitatem sustulisti dici
poteris .

- 9 Sed & Pedes membra sunt maxima necessitas ,
licet nobilitate à ceteris plerisque exuperentur ;
sunt enim abjecta partes in animali , ut patet Gal.
lib. 3. de ſu par. cap. 10. tametsi vifum aliquando
sit . Pedes Manuum industriam equiparasse , quip-
pe cum nonnulli homines Manibus defititi . Pe-
dibus non minus quam Manibus officia omnia , ac
ministeria homini necessaria præstissime reperti sint ;
cujus rei in primis testis est Alex. Bened. lib. 1. de
bif. par. corp. hum. cap. 2. Vidimus , inquit , mu-
torem sine brachis nata pedes pro manibus ad
nendi , suendique artem habuisse . Paræus lib. 24.
operum suorum , qui est de Monstris cap. 6. euſulam
viri meminit , qui brachis carens , pedibus edebat ,
bibebat , chartis litorioris , ac talis colludebat , illi-
demque , ut credo , furbarunt , nam , ut illi addit ,
Latro , & sicarius deprehensus ex cruce strangula-
tus rotæ affixus est . idem etiam ibidem de muliere
mentionem habet sine brachis nata , quæ nihilominus
secat , nebat , nebat , nebat , & pleraque alia , quasi
manus haberet , perficiebat , de qua etiam Licer.
lib. 2. de Monstr. canſi. cap. 2. de hac etiam forte
Mercat. lib. 3. cap. 7. de feril. & program. affect. de
duobus similibus meminit Roderic. à Cafr. de morib.
mal. par. 1. lib. 3. cap. 11. qui ambo litteris operam
navabant , de quibus etiam Bahuin. de Hermaphrod. lib. 1. cap. 8. Sed & Cardan. lib. 17. de Subtil. superioribus similibus se vidisse virum narrat ;
hunc ipsum Scaliger. in Card. exere. 336. Antonium
vocabutum memorat , & Neapolitanum extitisse ,
de quo etiam Mart. Winrich. de ori. Monstr. cap. 37.
sed & supra citatus Card. de Variet. lib. 12. cap. 62.

— — — — — *Ereſios ad fidera tollere vultus .*
Quanto autem incommodo pedibus homo ca-
reat , vel altero , vel utroque ii sciunt , qui id in-
fortunii , vel à Natura , vel ab accidente perpetuan-
tur . neque facile pronuntiari potest , quidnam ma-
jori incommodo sit manibus , aut pedibus carere ;
nam siquidem illud contemplabimur , quod supra
dicabemus , posse pedibus plura coram quæ mani-
bus operanur effici neccitate urgente , non est
alia ex parte , quod spes deficientibus pedibus ,
manus eorum vicem gerere posse . & licet nonnulli
viri fuerint , qui brachis carens , pedibus edebat ,
bibebat , chartis litorioris , ac talis colludebat , illi-
demque , ut credo , furbarunt , nam , ut illi addit ,
Latro , & sicarius deprehensus ex cruce strangula-
tus rotæ affixus est . idem etiam ibidem de muliere
mentionem habet sine brachis nata , quæ nihilominus
secat , nebat , nebat , nebat , & pleraque alia , quasi
manus haberet , perficiebat , de qua etiam Licer.
lib. 2. de Monstr. canſi. cap. 2. de hac etiam forte
Mercat. lib. 3. cap. 7. de feril. & program. affect. de
duobus similibus meminit Roderic. à Cafr. de morib.
mal. par. 1. lib. 3. cap. 11. qui ambo litteris operam
navabant , de quibus etiam Bahuin. de Hermaphrod. lib. 1. cap. 8. Sed & Cardan. lib. 17. de Subtil. superioribus similibus se vidisse virum narrat ;
hunc ipsum Scaliger. in Card. exere. 336. Antonium
vocabutum memorat , & Neapolitanum extitisse ,
de quo etiam Mart. Winrich. de ori. Monstr. cap. 37.
sed & supra citatus Card. de Variet. lib. 12. cap. 62.

non

non disticeor, quod minus infortunium existimandum sit, minorque deformitas carentia unius pedis, quam carentia unius manus, at contra carentia utriusque pedis majori dedecori, & infelicitati adjudicanda, quam carentia utriusque manus, licet ambulatio tollatur ex unius cruris carentia, non enim duplicitatis utilitas aliorum membrorum, nempe quod uno oblaeso alterum actioni destinata supplere possit, locum habet in duplicate pedum vel crurum, quia ad ambulationem unus pes vel crux insufficiens est, & omnino duo requiruntur, ut Hieronymus Fabricius de mot. local. Animal. lib. de Grefis. Di-

git iugi denique tametsi membra propria non sint, ut communis est opinio, Bart. et al. 2. ff. de publ. Ind. num. 13. Dec. in l. si fugitivis. C. de servis frug. num.

26. Gouzal, var. quæf. cap. 22. num. 13. & ex nosfris Fortunat. lib. 2. Relat. cap. 8 tamen, ut supra dixi, & Galenus firmat lib. 3. de usu part. cap. 10. & ex ipso idem Fortunat. ibid. præcipua manus a-

33. & utilitas in digitis omnino locata est. igitur licet singuli per se membra non sint, omnes tamen simul omnem membris necessitatibus compleant, eam namque quæ ex manu opera dependet: & his non obstantibus quilibet eorum per se (de manus digitis loquor) adeo definita cuidam actioni inservit, ut leto, vel absciso facilis negotio ea actio

14. vel pereat, vel depravetur, vel debilitetur. Omnium summa necessitas in apprehensione Pollicis, & Indicis in scribendo, delineando, pingendo, ac in actionibus pene omnibus, & recte Gal. & Avicenna, & cum eis Fortunatus ipsum Pollicem quatuor reliquis, simul oppositis utilitatem æquivalentem prestat dixerunt, & idcirco parva manus vocatur,

15. ac certe Pollicis summa necessitas; sed Pollicis, & Indicis simili aperturbatione totius manus amputatio nes aquiripare, videntur enim tres posteriores digiti, Medius nempe, Annularis, & Minimus potius priorum Pollicis scilicet, & Indicis operations coadiuvare, quam per se quicquam effici dignum prestat. In quibulam tamen manus in 16. instrumentis pulcherrimi Pollicis minimus usus, summus Indicus, Medii, & Annularis, qui & Medicus dicitur; Minimi, seu Auricularis in omnibus minimus usus est; ac veritatem proposito illud habet, digitorum utilitatem majorem, aut minorem esse pro ordine, quem tenent, nam eorum minor semper utilitas, qui à Pollice magis in ordine distant, itaque recte Pollicis, & Indicis carentia irregularitatem inducit, Medii, & reliquorum duorum, non ita Barbos. in Coll. Doc. lib. 1. tit. 20. c. 6. num. 3.

17. Digatorum Pedum non eadem ratio est, neque in utilitate, neque in damno. Omnes Pedis digiti si abscessi fuerint, statio, & ambulatio non idcirco omnino peribunt, sed depravabuntur; magis forte, quam statio ambulatio. nam ego desperitus ex nimio frigore digitis Pedum stantem hominem, & ambularem vidi; licet in cursu credam illum non perinde valere, quod non ita stabiliter pes firmari possit: nam in motu progressivo semper alter Pedum in terra obfirmatur, alter autem moyetur; at in pedis stantis obfirmatione, præcipue si morus se moventis celer futurus sit, plurimum conducunt ipsi digiti, itaque non credo, ut dixi, quod abscessi Pedum digitis homo currere tuto possit. ex unius autem digiti Pedis amputatione non tantum incommodi in sua actione Pedi resultare, quantum ex unius digiti Manus palam est, bene tamen proce-

dit, quod maior damnum ex majoris digiti, quam ex ceterorum cujuslibet amputatione Pes confundatur sit; & sic incipiendo ab eo, quod Pollici manus respondet damnum semper maior ex amputatione digiti, qui illi magis vicinus est. Quoniam vero Pedum digiti ad eorumdem tantum stabilimentum, non ad aliam quampli actionem sunt præcreati, Alex. Bened. in hist. corp. hum. cap. 2. idcirco tanto antecellit laus digitorum ipsius Manus laesionis digitorum ipsius Pedis, quanto actio Manus præstet actioni Pedis.

S V M M A R I V M.

1. Penis est pater omnium membrorum.

2. Absque Pene an fieri possit generatio.

3. Causa precidens membrum in rixa cui minor pena videretur multitudinis, quam præcedens aliud membrum.

4. Testes membrorum sunt.

5. Testes abscondens, aut conterens, aut tabefaciens tenet Pene. l. Cornel. de Sicar.

6. Castrantes vel abscondendo, vel contundendo, vel tabefaciendo Testes, sunt irregulares.

7. Mammilla membrorum sunt.

8. Per injuria infligitur in abscissionem mammillarum in feminis, que in abscissionem cuiuscunque membri.

De Pene, Testibus, & Mam-

millis.

Q V E S T I O VII.

Pennis, cuius nomina perplura, ac propemodum innumerabilia sunt, familiarissimum nomen Membri est, neque injuria illud sibi addixit, quia pater est omnium membrorum. ejus necessitatem est propter generationem satis superque notum, unde major jaatura est in amputatione illius, ubi homo generationem studeret, quam si castam, & cæsis degeret vitam.

Quædam autem jam à me est lib. 3. superiori. quest. 8. Tit. 1. an absque Pene fieri possit generatio, & viuum est concilendum negative ob ratio-2 nes ibi adductas: non tamen idcirco dictum illud est, quod Penis vim habeat in generatione illius cauſa nisi instrumentariz, vel quod quicquam conferat ad generationem, aut in procreatione, aut in confectione feminis, aut in alia quampli re præterquam in apta, & convenienti ejaculatione ipsius feminis in uterum; neque enim (licet ejaculatio non fiat ab ipso, sed per ipsum) absque ejus opera unquam virile semen ad uteri intimiora provenire, quæcumque attrahit facultate, & virilis feminis avititate, ac bulimo uteruſ conflagaret. Unde admiratione multæ mihi fuerunt historias alias ex S. Thoma relatæ, & ex aliis, ex quibus habetur mulieres nonnullas ex feminis prope vas effuso concepisse, nec minorem admirationem mihi incutisse præteritis hisce diebus Excellentiss. atque Illusterr. D.D. Io. Antonius Vrbinus Dux S. Gemini, qui serio mihi affirmavit, sponſam quandam gravidam fuisse effectam ex sola pollutione sponsi prope vas absque ulla omnino membris intromissione; nam habuit Excellentiss. D. in castro quodam suo dominio subiacente hujusmodi casum, & omnibus diligenter examinato perquisitus, rem

ita

Questio VII. De Membris, eorumque mutilatione, & debilitate.

ita se habere comperit; quod cum sit ex raro contingibus, me à mea opinione avellere non potest, qui sciam os uteri internum ab externo distare digitos septem, aut octo plus minus, neque possibile esse os illud internum tantopere irruere ad femen virile deglutendum, præterquam quod necesse est femen extra vas effusum exterum aerem tangere, unde illico, & absque ulla mora, momento inquam, spiritus omnes evanescere necesse est, & femen etiam ab utero eo modo attractum infecundum fieri; addo quod impossibile sit fieri concubum amborum seminarij, quem esse omnino necessarium jam alias probavimus, ac in praetato casu plerique concurrent conditions, quæ in aliis considerantur, unde forte hic possibilis eventu fuit, certe nequaquam.

Sed his omisſis, cum, ut dixi, nullius potioris usus sit membrum hoc, quam ad coadiuvandam generationem, ex cuius privatione conditio individuorum quam est se non deterioratur, videndum idcirco est, an ob id quicquam leniri poena debeat in eo, qui tale membrum præcideret, dicendumque fortasse (nam hocad Iureconsultos pertinent decidere) quod ubi casu id contingere, nem-3 pe quod duobus rixantibus alter alteri membrum præcideret inter rixandum, minor poena efficit imponenda, quam si manum aut aliud quoddam membrum magis ad Individui bonum necessarium, aut quod magis faciens decoraret præcideret; si modo in rixa aliqua ratio habetur hujus differentia; ar si id per injuriam, & data opera factum sit, aliter forte decindendum, nam maxima injuria haec videatur, de qua Iureconsulti videantur.

4. Cæterum Testes membrorum esse jam supra probavimus, & eos abscedentes subiecti penas l. Cornel. de Sicar. patet in l. Legi Cornelii. §. Idem Div. Hadrianus. ff. adl. Cornel. de Sicar. quod quidem licet non ex hoc capite procedat, quod membrum quis præcideret, tamen & hoc cum alio capite nonnihil operatur; est autem quod abscedentes testes virilem omnem vigorem adimimus, & in mulierem naturam virum abire cogimus non sine jucunditatibus vita, & ejusdem longitudinis deterio-

Tituli Tertiī Finis.

PAVLI ZACCCHIÆ

Medici Romani,

QVÆSTIONVM
MEDICO-LEGALIVM

LIBRI QVINTI

TITVLVS QVARTVS.

De Aere, Aquis, & Locis.

Continens Quæstiones septem;

quarum

I. De boni, ac mali aeris conditionibus, & signis.	341
II. De Aquis, earumque bonitate, & vicio.	345
III. Que servitutes Aquis impositæ ipsarum Aquarum bonitati præjudicare possint.	354
IV. De Locorum salubritate, & insalubritate.	356
V. Quenam, & quo tempore tuta Aeris, & Locorum mutatio, que vero non tuta.	359
VI. Que incomoda sanitatis ex importunis adificiis vicinis habitantibus immineant.	361
VII. De Chacis, Aqueductibus, Canalibus, Horreis, Hortis, Pomariis, Forno, Fornacibus, Sterquiliniis, Latrinis, Stabulis, & de Artibus immundis.	366